

Zitierhinweis

Hlaváček, Ivan : recension de : Jakob Ebner, Wörterbuch
historischer Berufsbezeichnungen, Berlin : De Gruyter, 2015, dans :
Český časopis historický, 2015, 4, p. 1080-1081, DOI:
10.15463/rec.1367571941

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen
Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber
hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der
Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen
Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Obecné

Jan HIRSCHBIEGEL – Werner PARAVICINI – Kurt ANDERMANN (Hg.)
In der Residenzstadt. Funktionen, Medien, Formen bürgerlicher und höfischer Repräsentation 1. Atelier der neuen Residenzen-Kommission der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, veranstaltet mit dem Hohenlohe-Zentralarchiv Neuenstein, 20.–22. September 2013

(= Residenzenforschung, Neue Folge: Stadt und Hof, Bd. 1) Ostfildern, Jan Thorbecke Verlag 2014, 268 s. (z toho s. 223–268 barevná fotodokumentace), ISBN 978-3-7995-4530-3.

Doslova neutuchající energie W. Paraviciniho, doprovázeného spolehlivými spolupracovníky, vydupala po v podstatě středověkém projektu „Residenzenforschung“ (26 impozantních svazků) ze země s velkým obecným ohlasem návazný projekt. Ten se obrací k ranému novověku a směřuje k regionálnímu až lokálnímu, aby nicméně dospíval k obecnějším závěrům. Je-li konferování nazváno ateliérem, je třeba konstatovat, že nejde o umělecký dojem, který by z toho měl plynout, ale opět „jen“ o solidnost práce pod jinou hlavičkou. Za účasti třiceti účastníků, z nichž bylo plných třináct z Kielu, bylo předneseno jedenáct příspěvků (dvanáctý byl připojen v písemné formě). Klíčovým se stal úvodní příspěvek W. Paraviciniho s výmluvným titulkem: „Krieg der Zeichen? Funktionen, Medien, Formen bürgerlicher

und höfischer Repräsentation in Residenzstädten des Alten Reichs. Einführung und Zusammenfassung“. Jeho první část se hlásí k předchozímu projektu, závěr té třetí pak jen k předkládanému svazku, zatímco ono „Einführung“ platí celému budoucímu usilování. Jako obvykle je text provázen hojnou, funkčně zpracovanou literaturou. Důraz se klade na nutnost postihovat funkci tohoto procesu, jakož i na její měnění se prostředky a formy.

Spolueditor K. Andermann věnoval pozornost teritoriu knížat z Hohenlohe, aby z říše defilovala zejména města jako Innsbruck, Mnichov, Mohuč, Saarbrücken, Halle an der Saale, Pforzheim, Würzburg, Ansbach a Stuttgart. Každé z nich pod jiným akcentem. Proti jinak dobrému zvyku nemá kniha rejstřík, zato mimořádně instruktivní obrazovou přílohu. Snad lze dodat, že paralelně k této řadě vychází i nová řada sice skromných, ale zejména bibliograficky takřka šokujících „Mitteilungen der Residenzen-Kommission“.

Ivan Hlaváček

Jakob EBNER
Wörterbuch historischer Berufsbezeichnungen

Berlin, De Gruyter Verlag 2015, 1027 s., ISBN 978-3-11-019537-8.

Knih vzešla z praktického impulsu, přesto je její historický význam primární a nepominutelný. Úvodem stačí jen několik čísel, která se dají tušit z jejího rozsahu. Obsahuje

totiž ve své klíčové partii kolem 6500 hesel, zhruba 15 000 lemmatických (různě odvozených) odkazů a zhruba 800 hesel pomocného latinského rejstříku, která jsou ovšem současně integrována do hlavního hesláře. Název knihy – u historické literatury je tomu tak zdaleka ne vždy – jednoznačně charakterizuje dílo, které je výsledkem úmorné až nádenické práce: Usnadňuje práci s historickým materiálem v mnoha směrech, ať jde o historii politickou, sociální, kulturní, ale také diplomatiku a v neposlední řadě i genealogii. Takže zařazení této knihy do příručky každé odborné knihovny s historickým zaměřením, archivních pak zvláště, by mělo být povinností. Bude-li vzhledem ke klasické formě její cena u nás asi často překážkou, mělo by být využíváno alespoň její elektronické podoby.

Ale nyní k vlastní struktuře a rozsahu, který sahá od středověku do dob nedávných. Autor pracoval s rozsáhlou literaturou i prameny, i když to někdy u vlastních hesel není vidět, protože využití řady komplexnějších prací in concreto se předpokládá a jsou uvedeny v rozsáhlém úvodním soupisu pramenů a literatury. Pozastavil bych se jen u jednoho titulu, který skoro bolestivě postrádám a jenž sem nepochybně patří. Je to kniha Ernsta Schwarze *Sudetendeutsche Familiennamen der vorhussitischen Zeit* z roku 1957, která by rozhodně knihu obohatila.

V knize samozřejmě nejde ve všech případech o jednotně strukturované články. Ve stručném návodu k používání naznačuje autor jejich čtyři zřetelné skupiny. Jsou to: hlavní hesla (*Hauptartikel*), vztahová hesla (*Bezugsartikel*), centrální hesla (*Zentralartikel*) a odkazová hesla (*Verweisartikel*). Někdy se ovšem rozdíly, zejména mezi první a třetí kategorií stírají. V citovaném návodu se věnuje zevrubná pozornost první kate-

gorii se základními i vedlejšími lemmaty, kde přicházejí i latinské ekvivalenty (ty se tu zdánlivě ztrácejí, ale třeba upozornit na výše zmíněný samostatný latinský rejstřík). Feministkám se autor brání tím, že mužský tvar považuje za základní gramatickou formu, integrující oba fenomény. Poté přichází stručná definice s eventuelním komentářem, etymologie a od patřičné činnosti odvozovaná příjmení včetně synonym a různých kompozit, resp. antonym. A konečně jsou petitem přidávány odkazy na příslušnou literaturu, z velké části pochopitelně filologickou. Následuje rejstřík zhruba 5400 rodových jmen, který uživatele směřuje k základnímu slovníku (příkladem uveďme Arztmann s odkazem na Arzt ap.) a po něm zmiňovaný už rejstřík latinský. Závěrem přichází retrogradní německý heslář, který může být užitečný zejména při četbě porušených textů.

Samozřejmě platí, že slovník nemůže být úplný. Vzal jsem si k ruce šestistránkový trojjazyčný (česko-latinsko-německý) seznam řemesel v Tomkových *Základech starého místopisu Pražského* (oddíl III–V, s. 182–187) a bez problému jsem tam nejen v latinských, ale i německých termínech našel řadu dokladů, které by do Ebnerova slovníku zcela nepochybně patřily, ale hledáme je marně. Ale nejde mi tu o hnidopyšství v hledání jednotlivin. A asi se ani nejedná o to, že by poměry v Praze byly natolik odlišné od poměrů v jiných oblastech s německými prameny. Chci jen upozornit na to, že tedy ani zde nemůžeme najít všechno, co by sem patřilo. Nicméně jako základní moderní pomůcku považuji toto dílo za mimořádně užitečné.

Ivan Hlaváček